

ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Марина Петрівна КОБЕЦЬ,

*канд. юрид. наук, старший дослідник,
заступник начальника відділу
науково-інформаційної та редакційно-видавничої
діяльності Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
<https://orcid.org/0000-0001-6725-8469>*

Головним маркером демократичного суспільства є рівень відкритості і прозорості влади, можливість громадськості впливати на її рішення. Для забезпечення такої співпраці, в першу чергу, необхідна ефективна комунікація між цими складовими, тому натеper зростає роль доступності інформації, її адекватної оцінки та вироблення спільних ефективних рішень. Натепер, демократія як форма управління, інформаційно-комунікаційні технології та концепція інформаційного суспільства створюють замкнене коло, стимулюючи одне одного.

Право на доступ до публічної інформації є конституційним правом людини, передбаченим і гарантованим, в першу чергу, Конституцією України та законами, які базуються на міжнародних стандартах доступу до публічної інформації. Зазначимо, що доступ до публічної інформації реалізовується у активній формі шляхом запиту на інформацію, і у пасивній формі — через зобов'язання органів влади оприлюднювати певні види інформації.

Інформування громадськості з питань діяльності сектору безпеки і оборони України, у пасивній формі доступу до публічної інформації, передбачено Законом України від 21.06.2018 «Про національну безпеку України» [1]: п. 3 статті 5, коли Рада національної безпеки і оборони України інформує громадськість про свою діяльність через офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України та через засоби масової інформації; пп. 3 п. 5 статті 33, коли державні органи, відповідальні за формування і реалізацію державної політики у сферах національної безпеки і оборони забезпечують в установленому порядку оприлюднення відповідних проектів документів у сферах національної безпеки і оборони на офіційних веб-сайтах державних органів та проведення їх обговорення з інституціями громадянського суспільства; п. 4 ст. 10 шляхом забезпечення громадського нагляду з метою систематичного інформування суспільства про діяльність сектору безпеки і оборони України, забезпечення обґрунтованості рішень державних органів з питань національної безпеки і оборони, про стан виконання заходів розвитку сектору безпеки і оборони – періодично, але не рідше ніж раз на три роки, органами сектору безпеки і оборони видаються «Білі книги» або інші аналітичні документи (огляди, національні доповіді тощо).

У контексті забезпечення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів та військових формувань необхідно застосовувати ще й но-

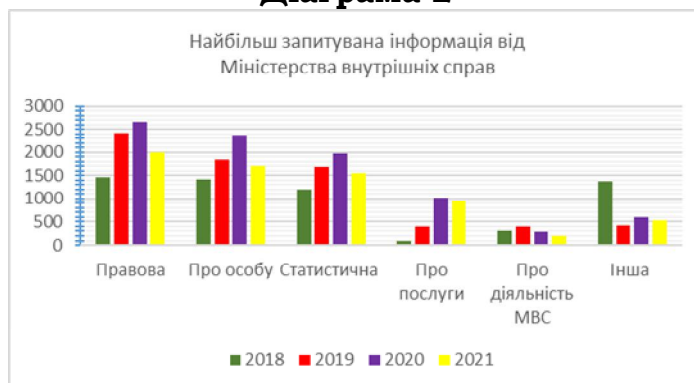
рми постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [2].

Але якщо питання забезпечення доступу до публічної інформації в активній формі у цій частині сектору національної безпеки та оборони задовільний (динаміка розгляду звернень про доступ до публічної інформації в Міністерстві оборони України та Міністерстві внутрішніх справ України наведена в діаграмах 1-4), то проблема забезпечення пасивного доступу до інформації на тепер нерозв'язана.

Діаграма 1.

Діаграма 2

Діаграма 3

Діаграма 4

Аналіз функціонування та наповнення вебресурсів Міністерства оборони України [3] та Міністерства внутрішніх справ України [4] продемонстрував наступне.

Станом на грудень 2021 року вебресурс Міністерства оборони України містить публічну інформацію визначену законодавством, регулярно оновлюється і підтримується в актуальному стані. Доступ до звітів про надання публічної інформації забезпечений в повному обсязі. Але водночас суспільство своєчасно не інформується про діяльність сектору безпеки і оборони України, забезпечення обґрунтованості рішень державних органів з питань національної безпеки і оборони, про стан виконання заходів розвитку сектору безпеки і оборони шляхом видання «Білих книг» або інші аналітичних документів. Тому хоча інформування й відбувається, але відсутня будь яка можливість впливу суспільства на прийняття рішень у цій сфері, відсутня можливість здійснення своєчасного громадського нагляду в межах демократичного цивільного контролю. Отримання значимої для суспільства інформації можливе лише при активній формі доступу до публічної інформації, що обмежує коло учасників громадського контролю та зменшує його ефективність, а часто й зводить на нівець.

На цей же час офіційний вебресурс Міністерства внутрішніх справ України має не зручний інтерфейс для доступу до публічної інформації (сторінка доступу не винесена в головне меню). Публічна інформація неактуальна. Так, сторінка про облік публічної інформації на час звернення містить інформацію про вже не існуючі підрозділи та нормативно-правові документи станом на 2013 рік. Стан інформування суспільства вкрай незадовільний, хоча законодавець і передбачив за неповне та несвоєчасне надання інформації відповідальність розпорядника інформації відповідно до статті 24 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [4].

Зазначимо, що в обох випадках проігноровані Вимоги щодо створення (модернізації) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади [5], закріплені постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 493 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади».

Дослідження проблем доступу до публічної інформації висвітлило й питання пов'язані з обмеженням доступу до інформації, які природньо виникають при доступі до публічної інформації у сфері забезпечення діяльності правоохоронних органів та військових формувань. У цьому контексті необхідно

акцентувати, що відповідно до національного законодавства до безумовно відкритої відноситься інформація визначена Законами України «Про інформацію» [7], «Про доступ до публічної інформації» [5], «Про захист персональних даних» [8]. Також, у активній формі, тобто за запитом, може бути надана: інформація з обмеженим доступом правомірно оприлюднена розпорядником раніше; інформація з обмеженим доступом, якщо немає законних підстав для обмеження у доступі до такої інформації, які існували раніше; інформація з обмеженим доступом, якщо вона не відповідає вимогам трискладового тесту, викладеного в статті 6 Закону України «Про публічну інформацію» [5]; інформація про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно, за умови, що доступ до такої інформації не завдає шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину; інформація, яка втратила статус службової або таємної в силу завершення виконання рішення, проекту або розкриття інформації на підставі рішення уповноваженої особи; інша публічна інформація, щодо якої не передбачено обов'язку розміщення.

Перевага конкуруючого суспільного інтересу над законними інтересами зобов'язує до надання запитуваної інформації та зняття з неї статусу інформації з обмеженим доступом. Хоча статтею 29 Закону України «Про інформацію» [7] визначена інформація, яка може бути предметом суспільного інтересу, а саме, яка: свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо, але вона не є вичерпною. Тому зростає важливість та необхідність застосування процедури трискладового тесту визначеного статтею 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [5].

Забезпечення доступу до публічної інформації є необхідною передумовою ефективного громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів та військових формувань в Україні та однією з основних форм участі громадян і їх об'єднань у виробленні та реалізації публічної політики. Цінність і користь такого засобу для діалогу важко переоцінити. Наслідком відкритості публічної інформації має стати вплив, корекція та поліпшення діяльності у сфері впливу.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>. Дата звернення: 01.12.2021.
2. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 01.12.2021.
3. Офіційний вебсайт Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/en/>. Дата звернення: 01.12.2021.
4. Офіційний вебсайт Міністерства внутрішніх справ України URL: <https://mvs.gov.ua>. Дата звернення: 01.12.2021.

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 01.12.2021.

6. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2019-%D0%BF#n34>. Дата звернення: 01.12.2021.

7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

8. Про захист персональних даних 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>. Дата звернення: 01.12.2021.